

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber octavus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBER OCTAVUS,
AD
ATTICUM.

CICERO ATTICO S.

U^m ad te litteras dedissem, reddidit mihi litteræ sunt à Pompejo: cetera de rebus in Piceno gestis, quæ 1 ad se Vibullus scripserat; de delectu Domitii, quæ sunt 2 vobis nota; 3 nec tamen tam læta erant in his litteris, quam ad me Philotimus scripserat; (ipsam tibi epistolam misissem; sed subito fratris puer proficiscebatur; cras igitur mittam:) sed in ea Pompeji epistola erat in extremo, ipsius manu: Tu, CENSEO, LUCERIAM VENIAS; NUSQUAM BRIS TURIUS. Id ego in eam partem accepi; hæc oppida, atque oram maritimam illum 4 pro derelicto habere: nec sum miratus, eum qui caput ipsum reliquisset; reliquis membris non parcere. eistatim rescripti, hominemque certum mihi de comitibus meis, non me querere, 5 ubi tutissimò essem: si me vellet sua, aut resp. causa Luceriam venire, statim esse venturum: hortatusque sum, ut oram maritimam retineret, si rem frumentariam sibi ex provinciis suppeditari vellet. 6 hoc me frustra scribere videbam. sed uti in urbe retinenda tunc, 7 si nunc in Italia non relinquenda testificabar sententiam meam. sic enim parari video, ut Luceriam omnes copie contrahantur; & ne is quidem locus stabilis; sed ex eo ipso, si urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, si inivis in eam causam descendo, in qua neque pacis, neque victoriæ ratio quaesita sit umquam, 8 sed semper flagitiosa & calamitosa fuga. RUNDUM; ut, quemcumque fors tulerit casum, subeam potius cum iis, qui dicuntur esse boni, quam videar à bonis dissentire. et si propediem video bonorum, id est lautorum, & 9 locupletum, urbem refertam fore municipiis verò his relictis, refertissimam. quo ego in numero essem, si hos lictores molestissimos non haberem: nec me M. Lepidi, L. Volcatii, Ser. Sulpicii comitum pœniteret: quorum nemo nec stultior est, quam L. Domitius; nec inconstantior, quam App. Claudius. unus Pompejus me movet, beneficio, non auctoritate. quam enim ille habeat auctoritatem in hac causa, qui, cum omnes Caesarem me-

tuebamus, ipse eum diligebat? 10 postquam ipse metuere cepit, putat omnes hostes illi oportere esse? ibimus tamen Luceriam; nec eum fortasse delectabit noster adventus. dissimulare enim non potero; mihi, quæ adhuc acta sunt, difficile. Ego, si somnum sapere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. tu, si tibi eadem causa est, meremunerere sanè velim.

CICERO ATTICO, S.

M^{ih}i verò omnia grata; & quod scripsisti ad me, quæ audieras; & quod non credidisti, quæ digna diligentia mea 11 non erant; & quod monuisti, quod sentiebas. Ego ad Caesarem unas Capua litteras dedi; quibus ad ea rescripti, quæ mecum ille de gladiatoribus suis egerat 12 brevis, sed benevolentiam significantes, non modo sine contumelia, sed etiam cum maximalande Pompeji. id enim illa sententia postulabat, qua illum ad concordiam hortabar. eas si quò ille misit, in publico proponat velim. Alteras eodem die dedi, quò has ad te. non potui non dare, cum & ipse ad me scripserat, & Balbus. earum exemplum ad te misi. nihil arbitrator fore, quod reprehendas. si qua erunt doce me, 13 quomodo capse effugere possim. nihil, inquit, omnino scripseris. qui magis effugas eos, qui volent fingere? verumtamen ita faciam quoad fieri poterit. Nam quòd me hortaris ad memoriam factorum, didicorum, scriptorum etiam meorum; facis amice tu quidem, mihi que gratissimum; sed mihi videris aliud tu honestum, meque dignum, in hac causa judicare, atque ego existimem, mihi enim nihil ulla in gente umquam, ab ullo auctore scip, ac duce, turpius factum esse videtur, quam à nostro amico factum est: cuius ego vicem doleo: qui urbem reliquit, id est patriam; pro qua, & in qua morè præclarum fuit. ignorare mihi videris, hæc quante sit clades es enim etiam nunc domi tuæ: sed, in vitis perditissimi: hominibus, esse diutius non potes. hoc miserius, hoc turpius quidquam? vagamur egentes, cum conjugibus & liberis. in unius hominis, quotannis periculose agrotantis, anima positas 14 omnes nostras spes habemus, non expulsi, sed evocati è patria, quam non servandam ad reditum nostrum; sed diripiendam & inflammandam reli-

A. De se Vibullus.) Vulg. ad te.
2. Vobis nota.) Vulg. vobis nota.
3. Nec tamen tam læta.) Scripturam Dec. Bos. expressit, quidam veteres nec tamen læta; alii, nec tam læta: Dec. nec tamen tam læta; quod probat Jun. sed sequentia aliter legit, ex mss. Pal. nec tamen tam læta, erant in his litteris, quam ad me Philotimus. Hæc ipsam tibi epistolam misissem; sed, etc.
4. Pro derelicto.) Bos. hæc est emendatio, cod. Torn. Crul. pro relictis; sed alterum videretur, & ut putat, verius.
5. Ubi tutissimo essem.) Libris ferè omnibus in vitis, ita edidit Lamb. Torn. fortasse juvat qui habet expulsi: vulg. tutissimo.
6. Hæc me frustra.) Vulg. Hæc me, etc.

7. Si nunc.) Vulg. si nunc.
8. Sed semper.) Sed deest in vulg.
9. Locupletum.) Locupletum vulg.
10. Postquam ipse.) Vulg. postquam vixit ipse.
11. Non erant.) Vulg. non erant.
12. Brevis.) Vulg. brevis.
13. Quando capse effugere possim.) Locum hunc depravatum ex mss. collatione restituit Bos. Torn. quomodo esse, Crul. quomodo è se, Dec. quomodo à se, unde conjectura quomodo capse vulg. quomodo enim effugere possim.
14. Omnes nostras.) Vulg. omnes nostras.

relinquimus, ita multi nobiscum sunt, non in suburbanis, non in hortis, non in ipsa urbe: & si nunc sunt, non erunt. nos interea, ne Capua quidem, sed Laceria: & oram quidem maritimam jam relinquemus; Afranium expectabimus, & Petrejum. nam in Labieno parum est dignitatis. 2. hic tu in me illud; *des. id ferat*, nihil de me dico: illi viderint. 3. hic quidem que est? domi vestra estis, & citis omnes boni. 2. qui istum se mihi non ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic enim jam appellandum est. Vibullii res gesta sunt adhuc maxima. id ex Pompeji litteris cognovices; in quibus animadvertit illum locum, ubi erit *des. illi*: videbis, de Cnro nostro ipse Vibullius quid existimet. Quo igitur haec spectat oratio? ego pro Pompejo lubenter emori possum, facio plura omnium hominum neminem. 5. sed non ita, uno in vo. iudico spem de salute reip. signum s. enim aliquanto secus, quam volebas: ut etiam, Italia ille cedat, putes cedendum. Quod ego nec reipubl. puto esse utile, nec liberis meis: pig. etia neque rectum, neque honestum: sed cur poteris igitur videre tyrannum? quali intersit, audivi, an videam; aut loquens tibi in quaerendus auctor, quam societas, & qui cum xxx tyranni essent, pedem porta non exiit. Est mihi praeterea praecipua causa mandandi: de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego xiiii. Kalend. cum eadem luceria hac epistola scriptissem, 7. qua inflammaram tuam, Formis ad Pompejum, & si de pace ageretur, praefectus; si de bello, quid erit?

CICERO ATTICO, S.

Maxime & miseris rebus perturbatus, cum committam tibi potestas deliberandi non esset, uti tuam tuo consilio vovi. deliberatio autem omnis haec est, si Pompejus Italia cedat: quod cum facturum esse suspicor, quid mihi agendum putes: & quo facilius consilium dare possis; quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cum multa Pompeji summa erga laetum meam, familiaritatem, quae mihi cum eorum, tam ipsa reip. causa me adducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consilio, 9. vel fortuna cum fortuna conjungenda esse videatur. Accedit illud: si maneo, & illam committam optimorum & clarissimorum civium de

sero, cadendum est in unius potestatem? qui, etsi multis rebus significat se nobis esse amicum; & ut esset, a me est (tute scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestatis multo ante provisus; tamen utrumque confiderandum est, 10. quanta fides ei sit habenda; & si maxime exploratum eum nobis amicum fore, sitne *viri fortis* & boni civis, esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus imperisque usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio his amplissimo praeditus, 11. non futurus sit sui juris; subcundumque periculum sit, cum aliquo forte dedecore, quando Pompejus temp. recuperarit. In hac parte haec sunt: vide nunc, quae sint in altera. 12. Nihil actum est a Pompejo nostro sapienter, nihil fortiter, 13. addo etiam, nihil nisi contra consilium auctoritatemque meam. omitto illa vetera, quod istum in temp. ille aluit, auxit, armavit: 14. ille legibus per vim, & contra auspicia terendis auctor; ille Galliae ulterioris adjunctor; ille gener; ille in adoprando P. Clodio augur; ille restituendi mei, quam retinendi, studiosior; ille provinciae 15. prorogator; ille absentis in omnibus adjutor; idem etiam tertio consulatu, postquam esse defensor reipubl. cepit, contendit, 16. ut decem tribuni pleb. ferrent, ut absens ratio haberetur: quod idem ipse laxavit lege quadam sua, Marcoque Marcello consuli, 17. finienti provincias Gallias Kal. Mart. restitit. sed, ut haec omittam, quid scidius. quid perturbatius hoc ab urbe discessit, live potius turpissima fuga? quae conditio non accipienda fuit potius, quam relinquenda patria? malae conditiones erant, fateor: sed num quid hoc pejus? at recuperabit reipubl. quando? aut quid ad eam spem est parati? non ager Licentis amissus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis & publica & privata adversario tradita? denique nulla cautis, nullae vires, nulla sedes, quo concurrant, qui reipublicam defensam velint. A pulchra delecta est inanimissima pars Italiae, & ab impetu hujus belli remotissima; fuga & maritima oportunitas visa quae desperatone. invide cepi Capuam, non quod nunquam illud deturgerem, 18. sed sic ne causam, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor: bonorum autem esset, aliquis, sed hebes, ut solet; & ut ipse sensissem: multitudo & infimus quisque pro-

pensus

1. Non in ipsa urbe.) Vult hunc locum corruptum asserere. sed cum ei notari non possit, notam quae in eodem significat appositam. Bol. vocem, quae in editione V. & debeat ex m. sic potest.

2. Hic in me illud; *des. id ferat*.) Auxilio Deo. locum hunc restitit Bol. qui antequam in Dec. nondifferebat ex opinione vulgari quaedam verba Graeca deesse. sed ubi plane exaratum reperit in optimo illo libro hunc in me illud; *des. id ferat* motum illam cogitationem abiecit. Man. Graecum aliquod vocabulum desideravit, & fortasse *des. id ferat*.

3. Laceriam aut in codd. Memm. hic inane esse spatium, quare & veteribus detur, inane est iam spatium in sua editione reliquit. non tamen damna Mal. conjecturam aequi in hoc spatio teni posse putat, *des. id ferat*, sed aliud quippiam desiderat; & verbi gratia *des. id ferat*, nullum esse tamen in hoc loco inane in cod. Memm. item Lamb. testatur, refertque Bol. sic legere: *des. id ferat*.

4. Hic quidem que est domi vestra estis.) Nonnulli codices habent quidem quod estur Viar & Crasel hic quidem que est? quod: et hunc potat Bol. hunc autem verbum desiderat in Man. Lamb. & alii. arbitrat sunt: quare in sua editione Bol. relictum, & posuerunt, quae mendum argueretur enim in vulgatis, nec in legitur, *des. id ferat* que est? domi vestra estis.

5. Quisquam.) Bol. ex Scid. & quae istum, non ut est in editionibus quae sunt.

6. Sed non ita, uno in vo. iudico.) Depravatum lect. enim codicum vulgatum sic ex fide Dec. correxit Bol. Man. aut mendosum locum, & in mendo continet re. uti omne que Cavale. & Bellur antiquum l. brum: sic totum leg. velle: illud paulo longius quam solet in veteri scriptura dicitur: *des. id ferat* non in vo. iudico spem de salute reip. vel sic. sed non in vo. iudico. Man. & Mal. conjecturas quae non admodum in er. sed de seque: *des. id ferat* sic agere ad. velle dicit Lamb. sic autem legit, *des. id ferat* non in vo. iudico, & al. os. d. m. alio leg. si d. non in vo. iudico.

in eo iudicio spem salutis reip. non vero, sed non tamen ita, non in eo iudicio spem de salute reip. hancque unius m. Pal. lectionem asserit, praeterea quod, ante nomen *des. id ferat*, appositum est, sed, pro quo legi vellet *des. id ferat*.

6. Qui cum triginta tyranni essent.) Vogen. Athenis quae deesse videbatur Erico Stephano assensu, reposuit Lamb.

7. Qua inflammaram tuam, Formis ad Pompejum.) Item qua inflammaram tuam, Formis ad Pomp.

8. Si de pace ageretur, profectus si de bello, quid erit?) V. in Lamb. & hunc legant praefectus pro profectus, vulgata praefectus erant, si de bello videri.

9. Vel serua cum fortuna conjungenda.) Duo illa vocabula, cum fortuna, desunt in vulg.

10. Quanta ei fides sit habenda.) Viar. ex m. habenda omen dicit, antea legebatur *des. id ferat* vulgata ei fides est.

11. Non futurus sit sui juris.) Libros veteres omnes hoc in loco de verborum esse testatur Viar. & in quibusdam deesse ita postrema vocabula *des. id ferat*.

12. Nihil actum est a Pompejo nostro sapienter.) Cod. Torn. pro. *des. id ferat* habet, *des. id ferat*.

13. Addo etiam.) Vulg. addo etiam.

14. Ita legibus per vim & contra auspicia terendis auctor.) Locum hunc depravatum duorum litterarum mutatione restituit Viar. sic enim legebatur, *des. id ferat* m. *des. id ferat*.

15. Prorogator.) V. in Lamb. & hunc legant, *des. id ferat*.

16. Ut de, in et h. pl. Regn. in Fallis ad annum V. C. DCC. l. emendat, ut de eo h.

17. Finienti provincias Gallias Kalend. Mart. restitit.) Verus liber Viar. provinciam Galliam Kalend. Mart. dicitur restitit, quod hunc placet, sed tamen de m. Pal. legi, *des. id ferat* Galliam, in accusativo calu.

18. Sed non in vo. iudico.) Emendavit ex Dec. Bol. sed si in vo. iudico legendum esse contendit hunc. vero ex conjectura: *des. id ferat* in vo. iudico, in qua nullus esset, longiore periodo quam, ut ait in vo. iudico, non ita sententiam conturbabat.

penſus in alteram partem, multi mutationis rerum cupidi, dixi ipſi, me nihil accepturum ſine praſidio, & ſine pecunia, itaque habui nihil omnino negotii, quod ab initio vidi, nihil quaeri praeter fugam. 1. Eam ſi nunc ſequor, quoniam? cum illo non: ad quem cum eſſem 2. profeſtus, cognovi in iis locis eſſe Caſarem, ut tuto Lucretiam venire non poſſem. infero mari nobis, incerto curſu, hieme maxima navigandum eſt. Age jam, cum fratre, an ſine? cum filio, 3. aut quomodo? in utraque enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos abſentes fortunasque noſtras? acrior, quam in ceterorum; quod putabit fortaſſe in nobis violandis aliquid ſe habere populari. Age jam has compedes, falces inquam hos laureatos efferre ex Italia, quam moleſtum eſt? Qui autem locus erit nobis tutus, (ut jam placaris utamur fluctibus) ante quam ad illum venerimus? qua autem, aſte quod, nihil ſcimus. At ſi reſitero, & fuerit nobis in hac parte locus; idem fecero, quod in Cnææ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mucius; quoquo modo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere ſolebat, ſe id fore videre, quod factum eſt; ſed male, quam armatum ad patriæ moenia accedere. aſter Thraſybulus, & fortaſſe melius, ſed eſt certa quædam illa Mucii ratio atque ſententia; 4. eſt illa etiam Thraſybuli; & cum ſit neceſſe, SERVARE TEMPORI: & NON AMITTERE TEMPUS, cum ſit datum. Sed in hoc ipſo habent tamen iidem falces moleſtiam. ſit enim nobis amicus, quod incertum eſt; ſed ſit: detestet triumphum. non accipere periculum ſit, an accipere invidioſum ad bonos? o rem, inquis, difficilem & inexplicabilem. atqui explicanda eſt, qui enim fieri poteſt? ac ne me exitimatis ad manendum eſſe propenſiorem, quod præſerta in eam partem verba fecerim: poteſt fieri, quod ſit in multis quaſtionibus, ut res verbaſor hac fuerit, illa verior. quam obrem, ut maxima de re, æquo animo deliberanti, ita mihi des conſilium velim. navis & in Cajeta eſt parata nobis & Brundisii. ſed ecce nuntii, ſcribente me hac ipſa nocte in Caleno, ecce litteræ, Caſarem ad Corfinium, Domitium Corfinii cum ſirmo exercitu, & pugna re cupiente. non puto etiam; hoc Cnæum noſtrum commiſurum, ut Domitium relinquat: etſi Brundisium Scipionem cum cohortibus duabus præmiſerat: legionem Fauſto conſcriptam, in Sicilia ſibi placere 6. a conſule duci, ſcripſerat ad conſules. ſed turpe 7. Domitium deſerere erit, inplorantem ejus auxilium. eſt quædam ſpes mihi quidem non magna, ſed in his locis firma, Afranium in Firenze cum Trebonio pugnaſſe, pulſum Trebonium, et iam Fabium tuum tranſiſſe cum cohortibus: 7. ſumma

1. Eam ſi. Vulg. eam ſi.
 2. Praſidio. Sic Beſſar. liber recte, vulgo proſtituræ.
 3. Aut quem dicit? Dec. & Cruf. aut quem dicit libri Mal.
 4. Eſt illa etiam Thraſybuli. Acutiſſimè vidit Mal. legendum eſſe, eſt illa etiam Thraſybuli, idque ita perſpicuis & certis rationibus probavit, ac ne ipſum quidem Ciceronem, ſi reviſiſſet, ei reſtaturum exitimaret. Boſ.
 5. Hoc Cnæum noſtrum. Vulg. hic Cnæum noſtrum.
 6. A conſule. Antiqui libri à Conſulibus. ſed Manut. placet Conſules, ex ipſa Pompeii ep. ſi.
 7. Domitium deſerere erit. Vulg. erit deſerere.
 8. Summa animi. Vulg. ſummum animum.
 9. Ne tu quidem teſtimoni. Vulg. ne tuum quidem teſtimonium.
 10. Res inquam tam hominili. Cuiquam deſeſt in vulg.
 11. Plane ſine ulla exceptione præciſit. Jun. Fulvii lectionem duorum in Pal. a. Etoritate fecerit ſequitur, que talis eſt; plane nulla exceptio.
 12. Ego navem paravi. V. Et hæc eſt emendatio antea, ego autem paravi.
 13. Inde eſſe ſigſſe. Vulg. inde ſigſſe.
 14. Cæſar in Brundisium deſertum. Jun. ex duobus miſſ. Pal. Quæ Cnæum ſer. Brundisium deſertum. Eræ quid heic Leipſ. putet deſeſt, peras licet, ex lect. Variat. lect. ego.
 15. Litteræ ad te de Dionyſi de diſſiſſi. Lectio hæc eſt Scid. Torn. &

autem, Afranium cum magnis copiis adventare. id ſi eſt, in Italia fortiaſſe manebitur. ego autem, cum eſſet incertum iter Caſaris, quod vel ad Capuam, vel ad Lucretiam iturus putabatur, Leptam ad Pompejum, & litteras; ipſe, ne quo incidere, reverti Formias. Hæc te ſcite volui, ſcripſique ſedatore animo, quam proxime ſcripſeram, nullum meum iudicium interponens, ſed exquirens tuum.

CICERO ATTICO, S.

DIONYSIUS quidem tuus potius, quam noſter, cujus ego cum ſatis cognoviſſem mores, tuo tamen potius ſtabam iudicio, quam meo, 9. ne tui quidem teſtimoni, quod ei ſape apud me dederas, veritus, ſuperbum ſe præbuit in fortuna, quam putavit noſtram fore: cuius fortunæ nos, quantum humano conſilio effici poterit, motum ratione quadam gubernabimus. cui, qui noſter honos, quod obſequium, quæ etiam ad ceteros contempti cuiusdam hominis commendatio deſuit? ut meum iudicium reprehendiã Quirto fratre, vulgoque ab omnibus malle, quam illum non eſſe laudibus; Ciceroneſque noſtros meo potius labore ſubdoceri, quam me aliumvis magiſtrum querere. ad quem ego quas litteras, dii immortales, miſerem? quantum honoris ſignificantes? quantum amoris? Dicearchum mehercule, aut Ariſtoxenum diceſares arceſſi, non unum omnium loquaciſſimum, & minime aptum ad docendum. ſed eſt memoriſ bona, me dicet eſſe meliore. quibus litteris ita reſpondit, ut ego nemini, cuius cauſam non reciperem. ſemper enim, si POTO; SI ANTE SUSCEPTA CAUSA NON IMPEDIAR, numquam ſo reo cuiquam, tam humili, tam ſordido, tam nocenti, tam alieno, tam præciſe negavi, quam hic mihi. 11. plane ſine ulla exceptione præciſit. nihil cognovi INGRATUS: in quo vitio nihil mali non ineſt. Sed de hoc nimis multa. 12. Ego navem paravi. tuas litteras tamen exſpecto, ut ſciam, quid reſpondeat conſultationi meæ. Sulmone C. Attium Pelignum a peruiſſe Antonio portas, cum eſſent cohortes quinque, Q. Lucretium 13. inde eſſe fugiſſe, ſcis. 14. Cnæum ire Brundisium deſertum. confeſta res eſt.

CICERO ATTICO, S.

CUM ante lucem XIX KAL. 15. litteras ad te de Dionyſio dediſſem, veſperi ad nos eodem die venit ipſe Dionyſius, auctoritate tua perimitus, ut ſuſpicor. quid enim putem aliud? etſi ſolet eum, cum aliquid furioſè fecit, poenitere: ſed numquam autem certior ſuit, quam in hoc negotio. nam, quod ad te non ſcripſeram, poſtea audivi, à tertio militatio tum eum 17. ΠΙΨΑΝ 18. πολλά μέρη κρημάτων ἐς ἡμέρα ἡμῶν ἔλα:

multa,

Cruf. Vocabula autem hæc duo, de Dionyſi, deſunt in multis editionibus, etiam num in Man.
 16. Numquam autem certior. Puta veteri olim Boſ. legi oportere certior, ſed id contra veterum librorum auctoritatem duci non vult; licet tanquam certifiſſimum ejuſ conſecturam ſequatur; ſic ediderit Lambin.
 17. ΠΙΨΑΝ. Cum fueret multa fruſtra cornib. in aërem proruiſſe. Cum legiſſet Boſ. in codice Torn. iſſe, ſtatim conſecit Ciceronem ſcripſiſſe ΠΙΨΑΝ, cujuſ ſæpe conjecturæ Lambin. adnoſuit; iſque eam ſibi adſcripſit. poſtea verò omnibus licentis exaratum reperit in Dec. ΠΙΨΑΝ. Man. legit ΠΙΨΑΝ, vulg. iſſe.
 18. Πολλά μέρη κρημάτων ἐς ἡμέρα ἡμῶν ἔλα. Sic autem reſtituere conatus eſt Man. πολλά μέρη κρημάτων ἐς ἡμέρα ἡμῶν ἔλα, ut ſit ſpondaicus ex veteri poetâ; veteriſque libri hæc eſſe ſcripſuram teſtatur Verſ. Lectionem Torn. prior ediderat Lam. ſed pro ἡμῶν ἔλα, in aoriſto, legebat ἡμῶν ἔλα, in tempore præſenti Daſyquei. conbarit πολλά μέρη κρημάτων ἐς ἡμέρα ἡμῶν ἔλα.

multa, inquam, mala, & eum dixisse, suo capiti, ut ajunt. sed & meam mansuetudinem: conjeceram in fasciculum unam cum tua venientem ad illum epistolam: hanc ad me referri volo; nec ullam ob aliam causam & Pollicem, feruum ad pedibus meis, Romam misi. eo autem ad te scripti, ut, si tibi fortiter reddita esset, mihi curares referendam, ne in illius manus perveniret. Novi si quid esset, scripsissem. pendeo animi expectatione Cornificensi; in qua de salute reip. decernitur. Tu fasciculum, qui est 4 D E S M' CURIO inscriptus, velim cures ad eum perferendum; Titonemque Curio commendes, & ut ei, ut petii, si quid opus erit, in sumtum eroget.

CICERO ATTICO, S.

OB SIGNATA jam epistola, quam de nocte daturus eram, sicut dedi, (nam eam vesperi scripseram) C. Sossius Prætor in Formianum venit 6 ad M. Lepidum, vicinam nostrum, cujus Quæstor fuit; Pompeji litterarum 7 ad Consulæ exemplum attulit.

Littera mihi à L. Domitio 8 A. D. XIII. Kalend. Mart. allata fuit: eorum exemplum infra scripsi, 9 novum, ut ego non scribam, tua sponte te intelligere scio, quanti reip. 10 interfo, omnes copias in unum locum primo quoque tempore convenire. tu, si tibi videbitur, dabu operam, quamprimum ad nos venias. præfidii Capua, quantum 11 constitueritis esse satù, relinquo.

Deinde suppluit exemplum epistolæ Domitii, quod ego ad te pridie miseram. Dii immortales, qui me horros perdidit! quam sum sollicitus, quidnam futurum sit. hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore, magnam in adventu terrorem. 12 spero etiam, quoniam ad hoc nobis obfuit, nihil in vita. sed ne recentia hoc, quòd cum fortiter Dii intelligent, tum etiam Hercules nudo. modo enim audivi, quartanam à te discessisse. moriat, si magis gauderem, si id mihi accidisset. Piliæ dic, non esse æquum, nam diutius habere, nec id esse vestræ concordia. Titonem nostrum ab altera relictum audio. sed cum video in sumtum ab aliis mutuatum. ego autem Curium

CICERO ATTICO, S.

OREM turpem, & ea re miseram! sic enim sentio, IDEM, aut potius id solum esse miserum, quod turpe sit. aluerat Cæsarem: eundem repente timere coeperat: conditionem pacis nullam probat: nihil ad bellum parat: urbem reliquerat: Picenum amiserat culpa: in Apuliam se compegerat: ibat in Græciam: omnes nos 15 à πρὸς φωνήτας, expertis sui tanti, tam inusitatæ consilii, relinquebat. ecce subito litteræ Domitii ad illum, ipsius 16 ad Consules. fuisse mihi videbatur τὸ κελδὸρ

ad

ἄλλοι πολλὰ τὴν βασιλῆα, ut animum lætificari. ἄλλοι ἰατρῶν, sicut in Pythias Pindarus. idem coniecit, κενεῶσιν ὀνείρασι τὸν κελδὸρ. Approxiuatur etiam πολλὰ κελδὸρ βακὸν αἰ- κηζὲν τὸν δειδῶν, τὸν κελδὸρ αἰ- κηζὲν τὸν δειδῶν. Aut, Π. μ. & τὸν κελδὸρ αἰ- κηζὲν τὸν δειδῶν. est enim monstri simile, animus ingratus, animi- que ingrati vox iudex. Denique Πὸν δειδῶν τὸν κελδὸρ αἰ- κηζὲν τὸν δειδῶν, vulgo, πολλὰ κελδὸρ κελδὸρ αἰ- κηζὲν τὸν δειδῶν.

1. Eum dixisse. Legit Bos. ex Seid. eum dixisse suo capiti, ut ajuon. Vulg. eum dixisse.
2. Idem nomen mansuetudinem. Bos probatior, hoc est Dec. Torn. & Cræsel. sicut à manu, quam scripturam expressit; emendaverat antea Vid. ad nomen mansuetudinem, quæ est vulg. lectio; cum prius legeretur, ut mansuetudine; vulgatam ex mss. Pall. retin. et Junius.
3. Pollicem feruum ad pedibus meis. Opinatur Vrin. feruum à pedibus, scholium esse positum à Grammatico quodam supra nomen; Pollicem deinde in contextum à librario importare receptum. vulg. Pollicem feruum à pedibus meis.
4. Des M' Curio. Inscriptio hujus fasciculi litterarum erat hujusmodi Des M' Curio, quomodo legitur in Dec. et que ita inscriptus erat Man. Torn. autem & Cræsel. vitiose exaratum est de M' Curio: veterum illud Des in vulgaris editionibus desideratur & pro M' Curio legitur M. Curio.
5. Ut reip. petii. Jun. dicit omnes mss. Pall. habere & reip. petii, uno excepto in quo deest, ut petii.
6. Ad M. Lepidum. Pigh. teponendum putat Manium in Fastis ad annum dccv.
7. Ad Consulæ. Vulg. ad Cos.
8. A. D. XIII. Kal. Mart. Dubitat Man hic ne scribendum sit XIII Kal. in epistola ad Cn. Pompejum hoc ipso libro 11x. Kalend. sed Decemobrem dubitationem tollit, utroque enim loco habet A. D. XIII. Kal. & in eisd. jussit Bos; vulg. ad 11x. Kal.
9. Manu reip. non scri. bos. Placet Manu eorum conjectura, qui ita

legunt, manentur ego non scribam. quanquam veteres libri omnes, non scribam; sed scribam, habent: sed quod idem legunt, non ipse se intelligere non probatim & antiqui libri sua sponte habent.
10. Interfo. opinatur Man. interfo, abundare, nam in Bellar. libro non est, sed in eum.
11. Constitueritis. Vulg. constitueritis.
12. Spero etiam quantum adhuc a hinc hic affuit, nihil in vita. sed ne recentia hoc, quod cum fortiter, diligenter, et, tum etiam Hercules nudo. modo enim, &c. Locum hunc miserimè lacerum & d. vullum, partim ex conjectura, partim ex Decur. restituit Bos. sic autem est in præf. illor. Spero etiam quantum adhuc a hinc hic affuit, nihil in vita. sed ne recentia hoc, quod cum fortiter diligenter, tum etiam Hercules nudo. modo enim, &c. Monstra hæc scripturæ procuranda existimavit: primum statuit collocandum esse punctum post vocem, ut interfo, bendumque recentia, pro recentia proque diligenter, Dii intelligent. & pro hercule nudo, Hercules nudo, &c. Vict. hunc locum pro desperato habet, vulg. que apponi stellulam quæ mendium coarguat, refert; antiquum suum pro mutasset, quod habet vulg. legere, vitiosus. liber Bell. mutasset Lamb. se hoc ulcus lanæ non potuisse fatetur. cum tamen Bosium pro, ne recentia, coniecit legendum νεκροφώνητας. ille, pro nihil inuisset, ut erat in cod. Torn. legeret, nihil me precasse, totum hunc locum ita concipiendum suspicatus est: nihil me precasse, sed νεκροφώνητας inuisset, quod cum fortiter & diligenter inuisset hercule, sed cum morbum depulisset, alde del. harunt, modo enim, &c. Jun. ex mss. complurium vestigiis, & argumenti contemplatione, legendum coniecit in hunc modum. Spero etiam quantum adhuc a hinc hic affuit, nihil inuisset: nec recentia hæc quod cum fortiter, &c. diligenter, tum etiam Hercules nudo. modo enim, &c. vulg. quid cum fortiter & diligenter tum etiam hercule nudo. modo enim, &c.
13. Quod enim tum meum laudas. Ante Vid. legebatur, quod enim tum meum laudas, & consilium, sed ille delevit, consilium, cum in nullis mss. exaret, & sensum elegantiorē sciret.
14. Qui peritiam reliquit. Antiqui libri, melius auctore Vid. reliquit nondum enim ex Italia fogerat Pompejus.
15. Α πρὸς φωνήτας. Insalutatos.
16. Ad consules. Legere mavult ad consules ratione ductus Manu- tius, tum etiam Bellar. mss. scriptura.

ad oculos ejus, & exclamasse ille vir, qui esse debuit, I Προς τῶν δ' π' ἄρα, καὶ παλαμῶδων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ πεκταίνωσαν τὸ γὰρ δὲ μὲν ἐμῶν. at ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ χαίρειν dicens, pergit Brundisium. Domitium autem ajunt, re audita, & eos, qui una essent, se tradidisse, órem lugubrem itaque intercludere dolore, 2 quo minus ad te plura scribam, tuas litteras exspecto.

CICERO ATTICO, S.

EPISTOLAM meam quod pervulgatam scribis esse, non Efero molestè. quin etiam ipse multis dedi describendam. ea enim & acciderunt jam & impendent, ut reseratum esse velim, de pace quid senserim. cum autem ad eam hortarer, eum praesertim hominem, non videbar ullo modo facilius moturus, quam si id, quod eum hortarer, convenire ejus sapientiae dicerem. eam si admirabilem dixi, cum eum ad salutem patriae hortabar; non sum veritus, ne viderer assentari; cui tali in re lubenter me ad pedes abiecissim. Quia autem est, ALIQUID IMPERTIAS TEMPORIS; non est de pace, sed, de me ipso, & meo officio, ut aliquid cogitet. Nam quod testificor, me expertem belli fuisse; et si id re perspectum est, tamen eo scripsi, quo in suadendo plus auctoritatis haberem; eodemque pertinet, quod causam ejus probo. Sed quid hæc nunc? utinam aliquid profectum esset 3 ne ego istas litteras in concione recitari velim; si quidem ille ipse ad eundem scribens in publico proposuit epistolam illam, in qua est, PRO TUIS REBUS GESTIS AMPLISSIMIS: amplioribus ne, quam suis, quam Africani? ita tempestas ferebat. si quidem etiam 4 vos duo Cales ad quintum milliarium: quid, nunc ipsum, unde se recipienti? quid agenti? quid acturo? quanto autem ferocius ille causæ suæ confidet, cum vos vestri similes non modo frequentes; 5 sed lato vultu 6 gratulanteis viderit? Num igitur peccamus, minimè vos quidem. sed tamen signa conturbantur, quibus voluntas à simulatione distingui posset. Quæ verò s. e. video? sed apertius, quam proposueram. Ego Atgini volo esse pridie Kal. deinde circum villulas nostras errare, quas visurum me postea desperavi. eorum tua consilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi valde probantur. Lepido quidem (nam ferè συνδημηγετούντων: quod gratissimum illi est) numquam placuit 7 ex Italia exire, Tullo multo minus. crebro enim illius litteræ ab aliis ad nos commeant. sed me illorum sententiæ minus movebant. minus multa dederant illi reip. pignora. tua mercuriale auctoritas vehementer movet. assent enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & praesentis tuendi, sed, obsecro te, quid hoc miserius, quam alterum plausus in foedissima causâ quarere, alterum offensiones in o-

prima? alterum existimari conservatorem inimicorum, alterum desertorem amicorum? & merchule quantumvis amemus Cnæum nostrum; ut & facimus & debemus; tamen hoc, quod talibus viris non subvenit, laudare non possum, nam sive timuist; quid ignovimus; sive aut quidam putant, meliorem suam causam illorum ex de fore putavit; quid injuriam? Sed hæc omittamus, augemus enim dolorem & retractando. vi. Kal. vespere Balbus minor ad me venit, & occulta via currens ad Lentulum Cos, ro missu Cæsaris, cum litteris; cum mandatis, cum promissione provincie Romam ut redeat: cui persuaderi posse non arbitror, nisi erit conventus. idem agebat, nihil male Cæsarem, quam ut Pompejum assequeretur; id credo; 12 & rediret in gratiam; id non credo; & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidem major ad me scribit, nihil male Cæsarem, quam principe Pompejo sine metu vivere, tu puto hæc credis. sed, cum hæc scriberem v. Kalend. Pompejus jam Brundisium 13 venisse poterat. expeditus enim antecesserat legiones Luceria. sed hoc πρῶτος horribili vigilantia, celeritate, diligentia est. plane, quid futurum sit, nescio.

CICERO ATTICO, S.

DIONYSIUS cum ad me præter opinionem meam venisset, locutus sum cum eo liberalissimè: tempora¹⁰ exposui: rogavi, ut diceret, quid haberet in animo: me nihil ab ipso invito contendere. respondit: se, 14 quod in nummis haberet, nescire 15 quo loci esset; alios non solvere, aliorum diem nodum esse, dixit, etiam alia quadam de servulis suis, quare nobiscum esse non posset. morem gessi: dimisi à me, ut magistrum Ciceronum, non lubenter; ut hominem ingratum, non invitus. Volui te scire, quid ego de ejus facto judicarem.

CICERO ATTICO, S.

QUOD me magno animi motu perturbatum putas, sum ita equidem, sed non tam magno; quam tibi fortasse videor. LEVATUR enim omnis cura, cum aut 16 constitit consilium, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet. 17 illud tamen totos dies. sed vereor, ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori sum studiis ac litteris nostris: confumo igitur omne tempus, considerans, quanta vis sit illius viri, quem nostris libris satis diligenter, ut tibi quidem videmur, expressimus. tenesne igitur, moderatorem illum reipub. quo referre velimus omnia, nam sic quinto, ut opinor, in libro loquitur Scipio. UT ENIM GUBERNATORI CURSUS SECUNDUS, MEDICO SALUS, IMPERATORI VICTORIA; SIC HUIC MODERATORI REIP. BEATA CIVITUM VITA PROPOSITA EST; UT OPIBUS FIR-

M.A.

1. Προς τῶν δ' π' ἄρα, καὶ παλαμῶδων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ πεκταίνωσαν. Adversus hoc quod opus est factum, & machinatur & fabricentur quodvis in me; quod enim lectum est, à me hat. Sic Bos. ex m. f. qui satis mirari non potest audaciam Lamb. qui rejecta veterum librorum lectione propria Aristoph. verba reponit. Jan. m. f. Pal. ope sic emendat, πρὸς τῶν περὶ δὴ π' ἄρα, καὶ παλαμῶδων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ πεκταίνωσαν. τὸ γὰρ δὲ μὲν ἐμῶν. vulg. πρὸς τῶν δ' π' ἄρα, καὶ παλαμῶδων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ καὶ πεκταίνωσαν. 2. Quo minus ad te plura non scribam. Vulg. quæ ad te plura non scribam. Nogatent particulam Cavale. & Besar. m. f. auctoritate rejicit Manut. 3. Ne ego. Vulg. ne ego. 4. Vos duo Cales. Bos. pro calce, castigavit Cales, sequutus conjecturam Iusti Lipsii, proditami. ti. Var. lect. c. 15. 5. Sed lato vultu. Vulg. latè lectionem quam etiam refert Dec. retinuit Bos. ac Torn. habet sed late vultu. 6. Gratulanteis. Vulg. gratulanteis. 7. Ex Italia exire, Tullo multo minus. Vict. hæc est restitutio eorum prius pro Tullo. multo, legereetur sibi modo. liber Bes. m. f. sed non dubitat Manut. quin Tullo legendum sit.

8. Retractando. Vulgata est lectio: Bos. m. f. retractando. 9. Occulta via currens. Ita Vict. ante oculis. 10. Miffa Cæsaris. Hoc etiam emendavit Vict. prius legebatur, iussa. 11. Nescire quo loco esset. Habet amicissimus Man. in antiquo suo, nisi non erit conventus; quod cum aliquando cogitans examinasset, venit in hanc opinionem, detursum suo loco, nisi in alieum migrasset, & vitiosum esse, posse non arbitror, nisi non erit conventus; sincerum, posse arbitror, nisi non erit conventus pro: conventus autem legitur casus Ant. Augustinus. 12. Et rediret. Vulg. ut rediret. 13. Venisse poterat. Vulg. potest venisse. 14. Quod in nummis haberet. In omnibus habere est in amicissimi cujusdam Man. antiquo libro, plique magis placet. Lamb. testatur Torn. codicem habere in nomina, sed tamen lectionem Man. sequitur, præterquam quod legit, quot, pro quod. 15. Quo loco esset. Vulg. quo loco esset. 16. Constitit consilium. Vulg. constitit, quod videtur probasse Gifanius in Observat. Linguae Latinae annotatque id tam ferisquam res jam deliberrata est. 17. Illud tamen totos dies sed vereor, ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori sum studiis ac litteris nostris. Aliter legit & alibi legit Lambinus, illud non tam, totos dies, vereor, ne, cum nihil proficiam etiam dedecori sit studiis nostris.

1. Prese-

MA, COPIS LOCUPLES, GLORIA AMPLA, VIRTUTE HONESTA SIT, HUIUS ENIM OPERIS, MAXIMI INTER HOMINES ATQUE OPTIMI, ILLUM ESSE, PERFECTIorem VOLO. Hoc Causis noliter cum antea numquam, tum in hac causa minimè cogitavit. dominatio qua sita ab utroque est: non id adum, beata & honesta civitas ut esset. Nec verò ille urbem reliquit, quòd eam tuam non possit; nec Italiam, quòd ea peileretur: sed hoc à primo cogitavi. omnes terras, omnia maria moveret reges barbaros incitare, gentes ferarum armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni iamptidem appetitur, multis, qui una sunt, cupientibus. an censes, nihil inter eos convenire? nullam pacationem fieri potuisse? hodie potest. sed neutri sperare est ille, ut nos beati sumus; uterque regnare vult. Hæc, à te invitatus, breviter exposui. voluit enim me, quòd de his malis sententiam ostendere. *περὸ ἑσπέρης* igitur, noster Attice, non ariolos, ut illa, cui nemo credidit, sed conjectura propiciens;

Jamque mari magno, non multo inquam lecus possum vaticinari; tanta malorum impenderet illius atque hoc nostra gravior est causa, qui domi sumus, quam illorum, qui una transtulerunt, quòd illi quidem aliterum metuant, nos utrumque. cur igitur, inquis, remanemus? vel tibi parumvis; vel non occurramus; vel hoc fuit rectius. conculcari, inquam, miserem Italiam videbis proximaestate, & quare utriusque vim pangsit ex omni genere collectis; nec tam 3 profectio peritescenda, quæ Luceria multis sermionibus denuntiat est licitioris, quam 4 universim interitus; tantas in conitendo utriusque vires video futuras. Habes coniecturam meam, tu autem consolationis fortasse aliquid expectasti; nihil invenio; nihil fieri potest mulieris; nihil perditius, nihil tardius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit: quod tepe: gratissimum sibi esse, quòd qui erim: oraque, in eo ut perseverem. Balbus minor hæc eadem mandata. iter autem ejus erat ad Lentulum Cos. cum literis Cæsaris, præcipuumque promissis, si Romam reverteretur, verum, cum habeo rationem dierum, ante pino transmissum; quam potuerit conveniri. Epistolam Pompeji duarum, quas ad me misit, negligentiam, meamque in scribendo diligentiam volui tibi notum esse, earum exemplum ad te misi. Cæsar hic per Apuliam ad Brundisium cursus quid efficiat, expecto. unam aliquid simile Parthicus rebus. simul aliquid audieris, sciam ad te. tu ad me velim bonorum sermones. Roma frequentes esse dicuntur. scio equidem te in publicum non prodire. sed tamen, audire te multa, necesse est. 5 Memini librum tibi offerri à Demetrio & Magne te 6 (ad te missum scio) *ἄξιον ἰσχυροῦς*. eum mihi velim mitari, vides quam causam mediter.

7 CN. MAGNUS PROCOS. S. D. M. CICERONI IMP.

8 Fabius ad me venit 8 A. D. IV. Kalend. Feb. à militibus 9 L. Domitium cum suis cohortibus XI. & cohortibus XII.

quas Vibullius adduxit, ad me iter habere; habuisse in animo profecti Corfinia, A. D. Id. Febr. C. Iulium cum V. cohortibus subsequens, ad nos Luceriam venias. nam se hic insidiatum putare fore, M. CICERO IMP. S. D. CN.

MAGNO PROCOS.

A. D. XV. Kalend. Mart. Firmis accipi tuas litteras: ex quibus ea, que in agro Piceno gesta erant, cognovi commodiora esse servata, quam ut erat nobis nuntiatum; Vibullique virtutem, industriamque libenter agnovi. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita sumus, ut hæc paratam haberemus: ea enim audiebamus, & ea volebamus, ut, quodcumque tu consilium præcepisses, id nobis persigendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate & consilio tuo in spe firmiore sumus; si tenere posse putas 9 Terracinam, & eam maritimam, in ea manebis: etsi præsidia in oppido nulla sunt, nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter 10 M. Eppium, quem ego Minutius esse volui, vigilantem dominam & industriam. 11 nam L. Torquatum, virum fortem & cum auctoritate, Firmis non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proximè tibi placuerat, Capuam veni eo ipso die, quo tu Vesano Siducino es profectus, volueras enim mecum M. Considio Propat. illa negotia tueri. cum eo venissem, vidi T. Arpium delictam habere diligentissimè, ab eo accipere Libonem summam rem diligentiam, & in illa colonia auctoritate, sui Capua, quoad Consulatus. iterum, ut erat dictum ab Consulibus, veni Capuam, A. D. Nonas. Februar. cum fuisset graduum, recepi me Firmis, nunc quod tuum consilium, aut qua ratio belli sit, ignoro. si generandam hæc oram putas, 12 qua & oportuna tatem & dignitatem habet, & egregios erces, & ut arbitror, teneri potest; opus est esse, qui præsit. sed omnia in unum locum contrahenda sunt; non dubito, quin ad te statim veniam: quo mihi nihil optatius est: idque tecum, quo die ab urbe ducesimus, locutus sum. ego si ut adhuc videor signor fuisse, dum ne tibi videar, non laboro: & iam, en, si, ut video, bellum gerendum est, confido me omnibus facile satisfacturum. M. Iulium, meum necessarium, ad te misi: cur tu, si tibi videretur, ad me litteras daret.

CN. MAGNUS PROCOS. S. D. M. CICERONI IMP.

13 S. V. B. E. Tui litteras libenter legi. recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habuit, venerunt. Magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoque studio in rempublicam, ut ad nos conferas; ut communi consilio resp. assidua operam atq. auxiliium feramus. censeo, via Appia iter facias, & celeriter Brundisium venias. M. CICERO IMP. S. D. CN.

MAGNO PROCOS.

CUM ad te litteras misissem, qua tibi Consili reddita sunt, suspitionem nullam habebam, te resp. causa orare transcursum; etiamque in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, qua mihi nihil utilius videbatur, aut rempublicam cum dignitate defendere. interim, nondum meæ litteræ ad te perlata, ex his mandatis, qua 14 D. Latio ad Consulatus dederat, certior tus consilio factus, non expectavi, dum mihi à te littera redderentur; confestimque eum Quinto fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cepi. cum Theonem Siducinum venissem, C. Neisius, familiaris tuus, mihi dixit, alique complures, Cæsarem iter habere Capuam: & eo ipso die mansurum esse 15 Efernia. sanè sum commotus; quòd, si ita esset, non

1 Pr. sicuti vult. Vulg. efficerem vobis. 2 Et quare utriusque. Ex vestigiis veteris scripturæ sic hunc locum notum: Boloniarum, signumque in an. Italiam videlicet proxima estate & quare utriusque, magis ex omni genere colligitur. Lam. aliam Victor, leprosum impetatos erat, quare ex veteris scriptura, quare, vulg. ab utroque non vult. 3 Præcipuum. V. Et. hæc est emendatio, qui ex mutilato scriptis, quod erat in antiquo suo, ita legendum censuit: Hæc, etiam scriptis Toræ & Cæsaribus, antea legebat in form. s. impressis, in scriptis. 4 Quæritum interitus. Pro auctoritate quod erat in veteribus membris, rep. solut. Bol. interitus. 5 Memini libri tui. Vulg. Memini tibi librum. 6 Ad te missum scio. Scis, deest in vulg. 7 C. Magnus. In Bol. omnibus n. ff. legitur ac edidit; & ita etiam in suis falsis, refert Mal. Scribit eorum V. n. ne epistolam & quæ sequuntur Pompeji in veteribus libris ita in scriptis esse ut refert Bol. eam que inscriptio nem repeti in aliquo; denatis ceitatis in quibus pro Pom-

perit nomine, Magnus, cognomen inscriptio est: vulg. Cn. Pompejus Proc. M. Cicero Imp. S. 8. A. D. IV. Kalend. Febr.) Vulg. ad V. Id. Febr. 9. Terracinam.) Vulg. Terracina. 10. M. Eppium.) Legendum habuit Man. L. Eppium, cum ex nummis argenteis Andreæ Laurei patricii Veneti, & Fulvii Ursini, etiam ex antiquis lapidibus. Bess. tamen l. ber. & alius ipsius amicitium: Oppidum habet. 11. Nam L. Torquatum. Hic quoque convenit Bol. exemplaribus cum iis quibus usus est Mal. 12. Qua & opportuna tatem.) Et, deest in vulg. 13. S. V. B. E. In Bol. codicibus hæc epistola inchoatur quatuor his notis, que desunt in vulg. 14. D. Latio.) Man. placet; quod alii: ut hic & seq. epistola legitur D. Latio qui Pompejanus fuit Bessar. liber Dielici, alius Dicitur, vulgò Dicitur vel D. Atilio Lamb. ex Plutarcho legit Dicitur. 15. Efernia.) Vulg. Asfernia. 3. Hic

mundo iter meum interclusum, sed meipsum plane exceptum putabam. itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Efernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calvius esset, affertur litterarum tuarum exemplum, quae tu ad Lentulum COS. misisti. haec scripta sic erant: Litteras tibi à L. Domitio A. D. XIII. Kal. Mart. allatas esse, earumque exemplum subscripseris; magnisque intercessa Reip. scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum conuincere; & ut, praefecti quod factu esset, Capua relinqueret. 1. Hic ego litteris lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum, quod mihi, cum Caesar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. cum res in summa expectatione esset, utrumque simul audimus, & quae Corfini acta essent, & te iter Brundisium facere cepisse: eumque nec mihi, nec fratri meo dubium esse, quin Brundisium contederemus, à multo, qui è Samnio, Apuliaque veniebant, admoniti sumus, ut caueremus, ne exiremur à Casare; quod si in eadem loca, qua nos petebamus, profectus, celerius etiam, quam nos possemus, eò, quo intenderas, venturus esset. quod cum ita esset; nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam Reip. noceret; cum praefectum non dubitarem, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen iam consequi non possemus. interim accepimus tuas litteras, Canusio A. D. X. Kalend. Mart. datas, quibus nos horitari, ut celerius Brundisium veniamus: quas cum accepissemus A. D. III. Kalend. Mart. non dubitabamus quin tu iam Brundisium pervenisses: nobisque iter illud omnino interclusum videbatur: neque minus nos esse captos, quam qui Corfinium venissent. NEQUE ENIM eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eorum quoque, qui regionibus exclusi, intra praefidia, atque intra arma aliena venissent. quod cum ita sit, maxime vellem primum & semper tecum fuisse; quod quidem tibi offenderam. cum à me Capuam respicerem; quod feci non vitandi oneri causa, sed quod videbam, teneri illam urbem sine exercitu non posse: acideram mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse, quoniam autem, tecum ut essem, non contigit: utinam tu consilii certior factus essem. nam suspitione assequi non potui; quod omnia prius arbitratus sum fore, quam ut haec Reip. causa in Italia non posset duce te consistere. neque vero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reip. lugeo: nec, si ego, quia tu sis secutus, non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil nisi summam rationem, fecisse, mea qua semper fuerit sententia, primum de pace vel iniqua conditione retinenda, deinde de urbe; (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. sed me bi non sumo, ut meum consilium valere debuisset: secutus sum tuum; neque id Reip. causa de qua desperavi, quo & nunc astita est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te quarebam: tecum esse cupiebam; neque ejus rei facultatem, si qua erit, praestitimus. Ego me in hac omni causa fac. se intellegebam pugnandi cupidus hominibus non satisfacere. primum enim pro me tuli, me nihil malle, quam pacem; non quin eadem timerem, qua illi; sed ea bello civili leviora ducebam. inde, suscepto bello, cum pacis conditiones ad te afferri, à teque ad ea honorifice & large responderi viderem, duxi meam rationem; quam tibi facile me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meo maxime in temp. meritis supplicia miserissima & crudelissima pertulisset: me esse unum, qui si offensussem ejus auxilium, cui tum cum iam in armis essemus, Consulatus tamen alter & triumphus amplissimus deferretur, subiceret eisdem praesertim ut mea persona semper ad improborum civium impetui aliqui videretur habere populare, atque hac non ego peris sum suspicatus, quam mihi palam denuntiata sunt: neque ea tam pertimus, si salvanda essent, quam declinanda putavi, si non esse vitare possem. 3. Quam breuem illius tempo-

ris, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides; reliqua facultatem rei ademis. Tu autem, quibus non satisfacis, facile respondeo. neque enim ego amicos C. Casari unquam fui, quam illi amicitios resp. quam ego, hoc inter me, & illos inter; quid, cum & illi civis optimi fuit, & ego ab ista laude non absum, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle; illis armis ducipari maluerim. qua quoniam ratio vitis; praeficiam profecto, ut neque resp. civi à me animum, neque, tu amicos desideres.

CICERO A TTICO S.

Mihi molestior lippitudo erat etiam, quam ante fuerat. rat. dicere tamen hanc epistolam malui, quam Gallo Fabio, amantissimo utriusque nostrum, nihil ad te litterarum dare, nam pridie quidem, quoquo modo potueram, scripseram ipse eas litteras, quarum vaticinationem falsam esse cupio. hujus autem epistolae non solum ea causa est, ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas; sed etiam haec iustior, ut à te impetrem, ut sumeres aliquod temporis; quo quia tibi perexiguo opus est, explicari mihi tuum consilium plane volo, ut penitus intelligam. Omnia sunt integra nobis, nihil praetermissum est, quod non habeat sapientem exultationem, non modo probabilem. nam certe neque tum peccavi, cum imperatam iam Capuam, non solum ignavia delictus, sed etiam perfidia suspicionem fugiens, accipere nolui; neque cum post conditiones pacis per L. Caesarem & Fabatum allatas, cavi, ne animum ejus offenderem, cui Pompejus jam armatus armato consulatum triumphumque deferret. Nec vero haec extrema quisquam potest iure reprehendere, quod mare non transierim: id enim, etsi erat deliberationis, tamen obire non potui. neque enim suspicari debui; praesertim cum ex ipsius Pompeji litteris; idem quod video te existimasse, non dubitarem, quin is Domitio subventurus esset. & plane, quid rectum, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitare malui. Primum igitur, haec qualia tibi esse videantur, etsi significata sunt à te, tamen accuratius mihi perscribas, velim: deinde aliquid etiam in posterum prospicias, fingeque quem me esse deceat, & ubi me plurimum profectus resp. sentias; eoque pacifica persona desideretur; an in bellare sint omnia. Atque ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia; quibus si paruissem, tristitiam illorum temporum non subsidissem. memini, quid mihi tum luseris per Theopancem, per Culeonem; idque saepe ingemiscens sum recordatus. quare nunc saltem ad illos calculos revertamur, quos tum abieciimus; ut non solum gloriose consiliis utamur, sed etiam & paulo salubribus. sed nihil praeribo, accurate velim perscribas tuam ad me sententiam. Volo etiam exquiras, quam diligentissime poteris, (habebis autem, per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit, quemadmodum nunc te gerant, num quem aculescent, num cui succenseant. quid dico, num cui? num Pompejo? omnino culpam omnem Pompejus in Domitium confert: quod ipsius litteris cognosci potest: quarum exemplum ad te mitto. Haec igitur videbis; & quod ad te ante scripti, Demetrii Magnetis librum, quem ad te misit de concordia, velim mihi mittas.

7. CN. MAGNUS PROCOS. M.

MARCELLO, L. LENTULO

COSS. S. D.

EGO, quod existimabam, dispersos nos, neque resp. velim, neque nobis praesidio esse posse, idcirco ad L. Domitium litteras

1. Hic ego.) Vulg. Hic ego.
2. Semper tecum.) Vulg. tecum semper.
3. Quam breuem.) Boi. les. plit. quam breuem, ut erat in Torn. Crasell. & Decurt. vulg. quoniam breuem.
4. Imperatam iam Capuam.) Codex Torn. imperatam; quo modo legendum cum Lam. cum alii vici docti exhibant. sed cum lectionem vulg. imperatam retineat Dec. eam Boi. suo loco movere noluit.

5. Fabatum.) Teste Victor. miss. sic habent, licet ipse receptam lectionem Fabiam, retineat. Fabatum etiam habet Torn. recte Lambino.
6. Paulo salubribus.) Sic legit Lamb. ex cod. Torn. quod etiam à Malasp. animadvertum esse dicit.
7. Cui Magnus Procos, M. Marcello.) Emendat Ver. C. Marcellus, eandemque esse antiqui denarii inscriptionem ait, in quo reperitur C. Mari. L. Lent. COSS.

litteras nisi, primum uti ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohortes XIX, quae ex Piceno ad moerem habebant, ad nos mitteret: quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur; neque ipse satis firmus esset ad castra facienda: quod meae XIX, & suae XII cohortes tribus in oppidum distributas haberes: (nam partem Alba, partem Salsomae collocavit) neque se, si vellet, expedire posset. nunc satis, me esse in summa sollicitudine. nam & tot & tales viros periculo obsequii liberare cupio: neque subsidio me possum; quod his duabus legionibus non puto esse committendum, ut illuc ducantur; ex quibus tamen non amplius XIV cohortes contrahere potui: 2 quod Brundisium praesidium nisi; neque Canusium sine praesidio, dum abessem, puto esse dimittendum. Delito mandaram, quod maiore copia sperabam nos habituros, ut, si vobis videretur, aliter vos vestrum ad nos veniret; aliter in Siciliam cum ea copia, quam Capua, & circiter Capuam comparatis; & cum iis militibus, quos Faustus legit, proficisceretur; Domitius cum XII suis cohortibus eodem adjungeretur; reliqua copia omnes Brundisium cogerentur; & inde navibus Dyrrachum transportarentur, nunc, cum hoc temporis nihil magis ego, quam vos, subsidio Domitio ire possem, 3 se per moerem explicare; non est nobis committendum, ut ad has XIV cohortes, quos ego dubis animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi, & acuta video castra Marcellae, & ceteris nostri ordinis, qui his sunt, ut Brundisium ducerent hanc copiam, quam mecum habeo. Vos horror, ut quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem veniat, quamprimum arma, qua ad me misuraveratis, iis, censeo, armatum militem, quos vobiscum habebitis. qua arma superabunt, easi Brundisium ponentur ad portarium, vehementer seip. proficiant, de hac re vellem vobis certiores faciat, ego ad P. Lupum, & L. Coponium praetoribus, ut se vobis conjungerent, & militum quod haberent, ad vos ducerent.

N. MAGNUS PROCOS, S.D.
L. DOMITIO
PROCOS.

MIROR, te ad me nihil scribere, & potius ab alio, quam a te, de re, me curis fieri. Nos dejecta manu pares adversarii nostrum populum, contra nos scopis, spero nos & resp. & communi saluti praesidio, quamobrem cum constituissem, ut Vibullius mihi scripserat A. D. ID. Feb. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire; miror, quid cause fuerit, quare consilium mutavi. nam illa causa quam mihi Vibullius scribit, levis est, & propterea moratum esse, quod audieris, & Caesarem Firmo progressum in Castrum Truentinum venisse. QUANDO enim magis appropinquare ad veritatem cepit, eo tibi celerius agendum erat, ut mecum conjungeres prius, quam Caesari aut tuum iter impediret, aut me ab te excludere posset. Quamobrem & etiam te rogo & hortor, id quod non desisti superius litteris a te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires, antequam copia, quae instituit Caesar contrahere, in unum locum coacta non a nobis distrahant, sed feriant, qui te impediunt, ut illas sua feriant, equum est me a te impetrare, ut cohortes, quae ex Piceno & Caesariis veniunt, quae fortunam suas reliquerunt, ad me miseri faciant.

CN. MAGNUS PROCOS, S.D.
L. DOMITIO
PROCOS.

LITTERAS ab te M. Calpurnio ad me attulit A. D. XIII. Kal. Mart. in quibus litteris scribis, tibi in amno esse, obsequare Caesarem;

rem; & si secundum mare ad me ire cecidisset, confestim in Samnium ad me venirem; si autem ille circum isthaec loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere velle. te animo magno & forti istam rem agere existimo: sed diligentius nobis est videndum, ne distracti pares esse ad veritatem non possimus; etiam illo magno copia habeat, & maiorem brevi habiturus sit. NON ENIM pro tua prudentia debet illud solum animadvertere, quos in praesentia cohortes contra te habeat Caesar, sed quantas brevi tempore equitum & pedum copias contrahiturus sit. cuius testimonio sunt litterae, quas Buzenius ad me misit, in quibus scribit, id quod ab illis quoque mihi scribitur, praesidia Curionum, quae in Umbria & Tuscis arant, contrahere, & ad Caesarem iter facere. quae si copia in unum locum fuerint coacta, ut 7 pars exercitus ad Albam mittatur; pars ad ea accedat; ut non pugnet, sed loci sui repugnet, habebis; neque solus cum ista copia tantam multitudinem sustinere poteris, ut frumentatum eas. Quamobrem te magnopere hortor, ut quamprimum & cum omni copia huc venias. Consules constitueris idem facere. ego Metusilio ad te mandata dedi, providendum esse, ne duae legiones sine Picentibus cohortibus in conspectum Caesari committerentur. Quamobrem molito commoveris, si audieris me regredi, si forte Caesari ad me veniat, cavendum enim puto esse, ne implicatus habeam, nam neque castra, propter anni tempus & militum animos, facere possum; neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedire, ne receptum amittam. itaque non amplius XIV cohortes Luceriam coge. Consules praesidia omnia deducturi sunt, eum in Siciliam iterum. N. A. M. A. V. Exercitum firmum habere oportet, quo confidamus pertinere nos posse; aut regiones ejusmodi obtinere, & quibus repugnemus, id quod neutrum nobis hoc tempore contingit: quod & magnam partem Italiae Caesar occupavit; & nos non habemus exercitum tam amplum, neque tam magnum, quam ille. itaque nobis providendum est, ut summam rempublicam rationem habeamus. Etiam atque etiam te hortor, ut cum omni copia quamprimum ad me venias, possumus etiam nunc rempublicam erigere, si communi consilio negotium administrabimus: sin distrahantur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum est. His litteris scriptis, دعا a te mihi litteras attulit & mandata. Quod me hortare, ut istuc veniam: id in facere non arbitror posse; quod non magnopere his legionibus confido.

CN. MAGNUS PROCOS, S.D.
L. DOMITIO
PROCOS.

LITTERAS mihi a te reddidit sunt A. D. XIII. Kal. Mart. in quibus scribis, Caesarem apud Corfinium castra posuisse, quod puto & praemonui, sit, ut nec in praesentia committere tecum praelium vellet; & omnibus copiis conductis, te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit; atque istas copias conjungere optimorum civium passis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus; quo etiam magis tuis litteris sum commotus. neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis rempublicae dimittem; neque etiam, qui ex delictibus conscripti sunt a Consulibus, conveniunt. Quare da operam, si nulla ratione etiam nunc efficere poteris, ut te expleas, huc quamprimum venias, antequam omnes copiae adversarium conveniant, neque enim celeriter ex delictibus huc homines convenire possunt; &

M m m

1. Neque se vellet. Ita legit Lamb. vulg. si deest.
2. Quae Brundisium praesidium misit. Legit. Bof. ut est in m. Ionus fide m. Pal. non Brundisium praesidium misit; vulgati quidam codices, quod Brundisium praesidium misit.
3. Te per moerem explicare. Omnes Bof. m. sic habent. Locum hunc non satis est tangere Viç. sed antiquum scripturam refert, quae hanc confirmat, sicut etiam in explicare edidit illi, sicut per moerem. & c. lectionem Bof. iam ante Lan. bis. ex presserat. sed illa verba, si per moerem explicare, corrigenda, censet post illa superiora, neque se, si vellet, expedire, quae ita leguntur, neque se, si vellet, expedire, quae per moerem explicare. Aut re per moerem explicare.
4. Sic ita videtur referri. Conjecturam Man. ex l. Bof. in quo erat, Al. ita videtur referri Metello, confirmat Dec. in quo periphrase exaratum est.

5. Caesarem Firmo progressum. Viç. l. v. Variarum lectionum, multis verbis ostendere conatur legendum esse, firma progressum, idque ex auctoritate veris codicis Lamb. tamen priorem lectionem retinet, atque amplectitur, eam eam reperit in aliquot libris mss. & maxime in T. Gr. cum quo, ut ait, quod caput est statuta, ita legatur, postulec & lectionem Viç. refellit, ut inepiam.
6. Etiam & etiam. Edidit Bof. au. d. Dec. etiam & etiam; in vulgata edit. duo postrema vocabula desunt.
7. Pars exercitus ad Albam. Ita ex mss. restitit Viç. antea legebat, ad Balbum.
8. Cum omni copia. Et haec etiam restitit Viç. deheret ex antiquioribus, antea, cum omnibus copiis.
9. Metusilio. Bof. Metusilio; libet Metusilio.

si convenirent, quantum illi committendum sit & quod inter se non nisi quidem sunt, contra veteranas legiones, non te preterit.

CICERO ATTICO, S.

13 I P P I T U D I N I S m e x h i g n u m t i b i s i t l i b r a r i i m a n u s , & e a d e m c a u s a b r e v i t a t i s : e r u n u n c q u i d e m , q u o d s c r i b e r e m n i h i l e r a t : o m n i s e x p e c t a t i o n o s t r a e r a t i n n u n t i s B r u n d i s i n i s . s i n a c t u s h i c e s s e t C n a z u m n o s t r u m , s p e s d u b i a p a c i s : s i n i l l e a n t e t r a n s i s s e t , e x i t i o s i b e l l i m e t u s . s e d v i d e s n e , i n q u a m h o m i n a n i n c i d e r i t r e s p u b ? q u a n t a c u t u m , q u a m v i g i l a n t e m , q u a m p a r a t u m ? s i m e h e r c u l e n e m i n e m o c c i d e r i t , n e c c u i q u a m q u i d q u a m a d e m e r i t , a b h i s , q u i e u m m a x i m e t i m u e r a n t , m a x i m e d i l i g e t u r . m u l t u m m e c u m m u n i c i p a l e s h o m i n e s l o q u a n t u r , m u l t u m r u s t i c a n i , N I H I L P R O R S U S A L I U D C U R A N T , N I S I A G R O S , N I S I V I L L U L A S , N I S I N U M M U L O S S U O S . & v i d e , q u a m c o n v e r s a r e s e s t . i l l u m , q u o a n t e c o n f i d e b a n t , m e t u u n t ; h u n c a m a n t , q u e m t i m e b a n t . i d q u a n t i s n o s t r i s p e c c a t i s , v i t i s q u e e v e n e r i t , n o n p o s s u m s i n e m o l e s t i a c o g i t a r e . q u a z a u t e m i m p e d i r e p u t a t e m , s c r i p s e r a m a d t e ; & j a m t u a s l i t t e r a s e x p e c t a b a m .

CICERO ATTICO, S.

14 N O N d u b i t o , q u i n t i b i o d i o s e s i n t e p i s t o l a z q u o t i d i a n a z , c u m p r a e f e r t i m n q u e n o v a d e r e a l i q u a c e r t i o r e m t e f a c i a m , n e q u e n o v a m d e n i q u e j a m r e p e r i a m s c r i b e n d i u l l a m s e n t e n t i a m , s e d , s i d e d u a o p e r a , c u m c a u s a n u l l a e s s e t , t a b e l l a r i o s a d t e c u m i n a n i b u s e p i s t o l i s m i t t e r e m ; f a c e r e m i n e p t e , e u n t u b a s v e r o , d o m e s t i c i s p r a e f e r t i m . u t n i h i l a d t e d e m l i t t e r a t u m , f a c e r e n o n p o s s u m : & s i m u l (e t e d e m i h i) r e q u i e s c o p a u l u m i n h i s m i s e r i i s , c u m q u a s i t e c u m l o q u o r , c u m v e r o t u a s e p i s t o l a s l e g o , m u l t o e t i a m m a g i s . o m n i n o i n t e l l i g o , n u l l u m f u i s s e t e m p u s p o s t h a s f u g a s & f o r m i d i n e s , q u o d m a g i s d e b u e r i t m u t u m e s s e l i t t e r i s : p r o p t e r e a q u o d n e q u e R o m a z q u i d q u a m a u d i t u r n o v i : n e c i n h i s l o c i s ; q u a z a B r u n d i n o a b s u n t p r o p i u s , q u a m t u , b i d u u m , a u t t r i d u u m . B r u n d i n i a u t e m o m n e a e r t a m e n v e r i t u r h u j u s p r i m i t e m p o r i s . q u a q u i d e m e x p e c t a t i o n e t o r t u e o r , s e d o m n i a a u t e n o s s c i e m u s . e o d e m e n i m d i e v i d e o C a z a r e m a C o r n i n i o p o s t m e n d i e m p r o f e c t u m e s s e , q u i d e s t , F e r a l i b u s , q u o C a n u s i o m a n e B o m p e j u m , e o m o d o a u t e m a m b u l a t C a z a r , & i i s s d i c t i s m i l i t u m c e l e r i t a t e m i u c i t a t , u t t i m e a m , n e c i t i u s a d B r u n d i s i u m , q u a m o p u s s i t , a c c e s s e r i t . d i c e s , Q u i d i g i t u r p r o f i c i s , q u i a n t r i p e s e j u s r e i m o l e s t i a m , q u a m t r i d u o s c i t u r u s s i z n i h i l e q u i d e m . s e d , u t s u p r a d i x i , t e c u m p e r l i d e n t e r l o q u o r ; & s i m u l s c i t o , l a b a r e m e u m c o n s i l i u m , i l l u d , q u o d l a t i s j a m f i x u m v i d e b a t u r , n o n m i h i f a s i s i d o n e i

sunt auctores ii, qui à te probantur, quod enim umquam eorum in rep. forte factum exstitit? aut quis ab his ullam rem laude dignam desiderat? nec mehercule laudandos existimo qui trans mare belli parandi causa profecti sunt (quamquam hæc ferenda non erant) video enim, quantum id bellum, & quam pestiferum futurum sit. sed me movet minus vitæ, cujus fugæ entis compes, temp. recuperantia lucius videor esse debere. Totiesne igitur sententiam mutas? ego secum, inquam hominem inciderit res pub? quare acutum, quam vigilantem, quam paratum? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quidquam ademerit, ab his, qui eum maxime timebant, maxime diligeretur. multum mecum municipales homines loquantur, multum rusticani, nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummulos suos. & vide, quam conversa res est. illum, quo antea confidebant, metuunt; hunc amant, quem timebant. id quantis nostris peccatis, vitis que evenerit, non possum sine molestia cogitare. quæ autem impediens putarem, scripseram ad te; & jam tuas litteras expectabam.

CICERO ATTICO, S.

A. D. V. Non Mart. epistolas mihi tuas & Egypta reddidit, unam veterem in Kal. quam te scribis dedisse Pinaris, quem non vidimus; in qua expectas, quidnam promissus agat Vibullius qui omnino non est visus à Cæsare; in altera epistola, video, te scire ita esse) & quædam modum redcutem excerptam Casarem; quem omnino vitare cogito: & have Athenionis fugam intendis, comutationemque vitæ tuæ, quod tibi puto esse faciendū: & ignoras, Domitius cū falsibus sit; quod cum scies, facies, ut sciamus. Habes ad primam epistolam secuta sunt duæ, pridie Kal. ambæ datæ, quæ me convellent de pristino statu, jam tamen, ut ante ad te scripti labantem. Nec me movet, quod scribit, 11 NOV: IPSI IN: QUAM. nam periculum in utriusq; iracundia positum est: victoria autem ita incerta, ut deterior causa parator nubi esse videatur: nec me consules movent, qui ipsi plumam ut solio facilius moventur, offer me deliberatio cruciat, cruciatuq; adhuc. cautior certe est mansio: honestior existimatur trajectio. malo interdum, multi me non caute, quam pauci me honeste, secisse existiment. De Lepido & Tullo quod quaeris, illi verò non dubitant, quin Cæsari praestio futuri, in senatumq; venturi sint. Recentissima tua est epistola Kal. datæ; in quo optas congressum, pacemque non desparas. sed ego, cum hæc scribebam, nec illos

2. Quod inter se nisi quidem sunt. Malit legi Manur qui inter se nec nisi sunt, aut qui inter se nisi quidem sunt, quod magis placet, ita enim scriptum est in antiquo libro Pantagath.
3. Transisset. Vulg. utamississet.
4. Quod magis debuerit mutum esse à Lepido. est ista emendatio Victor. partim conjectura docti, partim etiam antiquo mss. adjuv. prius legebatur, quod magis debuerit mutum esse.
5. Id est Feralibus. Hæc verba, id est Feralibus, leguntur in omnibus Bos. mss. ea tamen absunt à vulgaris codd.
6. D. tu militum celebritatem. Hæc est lectio mss. Bos. qui tamen videndum dicit an Cicero dixisset scripserit, ut quemadmodum idem scriptor alio loco dixit, se illa emendavit. Hoc fuit expellere & Aristoph. dixisset debet; si. Etia. dixisset invari, hoc loco dixit. Beffar. lib. & alii duo veteres dicitur sed frigide nimis: ut videtur Man. qui legit, dicitur, ex restitutione Vict. qui vocem, dicit, quæ tunc in vulgaris erat aditionibus, rejecit.
7. Modeste in Tibur. Nihil dicitur scire ab excusis Torn. & Crofelli. Dec. sic refert, modesto in Tibur. ut hunc Lepidus, quod cum Lepidus, ad urbem interfecit, unde emendavit Bos. modesto in Tibur. hanc Lepidus, quod cum Lepidus, ad urbem accessit. Lamb. vulgarem lectionem sequitur quæ ita se habet, modesto in Tibur. aut Lepidus, quo cum Lepidus accessisset ad urbem. Ita. ex mss. Pal. vestigiis & conjectura sic emendavit, modo esse in Tibur.

8. Non Lepidus, modo cum Lepidus accessisset ad urbem.
9. Sic non Lepidus. Jan. ut ait, longè optime restituit ex mss. Pal. sic ait Lepidus.
10. Eum vestis que preteresse in tribus. Longolii mss. quo usus est Vel. iturii Lamb. putat desiderari epithetum quod cohercet cum vocibus, forte, nuntius, seu deus.
11. An mare apertendi. Vix hæc est ex antiquiore suo restitutione, prius adhibenda.
12. Cæsari. Ita legendum videtur Man. vulg. Cæsari.
13. Es, habe Athenionis fugam intendi. Bos. hæc est conjicientis ex depravata Dec. & Crof. scriptura, quorum prior, habe Athenionis fugam intendi; alter vero, habe Athenionis fugam intendi. Vrsini liber, & ad Athenionis fugam intendi. Pius pro Hemionis fugam. Aristidionis Physcon legit. Lamb. licet hunc locum se se desperatum aßerat, tamen ne ibi taceat, ubi alii verbosi fuerunt hanc assert conjecturam, artemionis fugam tendi, vel etiam dixisset. Quædam tendi: hanc quoque refert Bosli conjecturam. Sic Athenionis, si fugam intendi. Ita. ex multorum mss. Pal. comparatione & ex utroque Hagnoni fugam intendi.
14. Ipsi ipsam inquam. Vix. ex antiqui sui depravata scriptura, Ipsi ipsam, restituit Ipsi ipsam inquam. Iustus Iustus restituit mss. Palat. habere, ipsam, unde reposuit, ipsam, quem vido.

e. Accessi-

illos congesturos, nec, si congressi essent, Pompejum ad ullam conditionem, & accessurum putabam. Quod videris non dubitare, si consules transeant, quid nos facere oporteat; certe transeunt: vel, quo modo nunc est, transierunt. sed memento, prater Appium, neminem esse ferre, qui non jus habeat transcendendi. nam aut cum imperio sunt, ut Pompejus, ut Scipio, 2 Setenas, Fannius, 3 Voconius, Sestius, ipsi consules; quibus mora majorum, concessum est vel omnes adire provincias: aut legati sunt eorum. sed 4 nihil differo. quid placeat tibi, & quid prope modum rectum sit, intelligo. Plura scriberem, si ipse possem. sed, ut mihi videor, potero biduo. Balbi Cornelii litterarum exemplum, quas eodem die accepi, quod tuas, misi ad te, ut meam vicem doleres, cum me detideri videres.

BALBUS CICERONI IMP. S.

OBSECO te Cicero, suscipe curam & cogitationem dignissimam tua virtuti, ut Casarem & Pompejum, perfidia hominum distructi, rursus in pristinam concordiam reducas. crede mihi, Casarem non solum fore in eius potestate, sed etiam maximum beneficium tibi dedisse iudicaturum, si hoc te rejiciat. velis, idem Pompejum facias: qui ut aditus tibi tempore ad ullam conditionem possit, magis opto, quam spero. sed, cum constitueris, & timere desieris, tum incipias non desperare tuam auctoritatem plurimum & validissimam. Quod Lentulum COS. mecum voluisti hic remanere, Casari gratiam, mihi vero gratissimum me datus fidius fecisti. nam illum tantum facis, qui non Casarem magis diligam: qui si passus esset, nos scirem, ut consuleremur, loqui; & non se totum etiam & etiam ab sermone nostro avertuerat, rursus miser, quam sum, essem. nam caute putis, hoc tempore plus me quemquam cruciari, quod eum, quem ante me diligo, video in Consulatu quid vis possis esse, quam consulem. quid si volueris tibi obtemperare, & nobis de Casare credere & consulatum reliquum Roma peragere, incipiam sperare, etiam, consilio Senatus, auctoritate, illo relatore, Pompejum & Casarem conjungere possit, quod si factum erit, me satis vixisse putabo. Factum Casari de Cornelio 7 totum me probaturum scito, & quo modo in humeris tuis, commodius cadere non possit, quam ut res 9 sine san-

guine conferret. Balbi mei tuique adventu delectatum te, valde gaudeo. si quavisque tibi de Casare dixit, quaque Casar scripsit, id scio te tibi probabit, quancumque fortuna ejus fuerit, et verissimè scripsisse.

CICERO ATTICO, S.

OMNIA mihi provisa sunt, 12 prater occultum, & tum iter ad mare superum, hoc enim mari uti non possumus hoc tempore anni. illuc autem, quod spectat animus, & quod res vocat, qua veniam? cedendum enim est celeriter; ne forte qua te impediatur, atque alliger. nec vero ille me ducit, qui videtur: quem ego hominem 13 a πολιτικώτατον omnium jam ante cognoram; nunc vero etiam 14 ἀσφαλιστικώτατον. non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur. is enim me ab optimatibus ait conscindi. quibus optimatibus, dii boni? qui nunc quo modo occurrunt, quo modo autem se venditant Casari? 15 municipia vero Deum: nec simulant, ut cum de illo agrotto vota faciebant. sed plane, quidquid mali hic Pilsitatus non fecerit, tam gratum est, quam si alium facere prohibuerit. hunc propitium sperant; illum iratum putant. quos fieri centes ἀπαντήεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquit: credo; sed mehercule illum magis hujus insidiosa clementia delectantur; illius iracundiam formidant 16 judices DCCCL. qui præcipue Cnæo nostro, ex quibus quotidie aliquem video, nescio quas ejus Lucerias horrent, itaque quero, quid sint isti optimates, 17 qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. sed tamen, quicumque sunt, ἀιδίωμαι Τεράσας, etsi, qua spe proficiam. video; conjungoque me cum homine magis ad vastandum Italiam, quam ad vincendum parato: 18 demum quem exspecto. & quidem, cum hæc scribebam 19. Nonas jam expectabam aliquid à Brundisio. quid autem aliquid? quam inde turpiter fugisset, & victor hic quæ se referret, & quod, quod ubi audissem; si ille Appia veniret, ego Arpinum cogitabam.

Mmm 2 Tul.

1. *Asserunt*. Lamb. videtur fortasse legendum *deserunt*.
2. *videtur*.) liber Bess. *Setenas*, sed Man. hunc ignorat. *Sesenas* legit Vrl. ex argenteo denario, in quo, *Setinus Nuntius Sestinus*, descriptus est: necesse aliter P. gh. I, XVII. Annalium Romanorum.
3. *Voconius*.) Quid si *Coponius*? qui prætor Pompejum sequutus est, ait Man.
4. *Nihil differo*.) Bos. mss. partim *desero*, partim *differo*. probavit Faërn. & Man. lectionem. vlt. reposuit *desidero*, *desero* ex duobus mss. Palæretion. hancque ait esse germanam Ciceronis ἐπιδιόρωσιν.
5. *Fore in tua potestate*.) Vulg. *in tua potestate fore*.
6. *Apud nos valituram*.) Ita legit Mal. quam lectionem in omnibus suis invenit Bos. duo priora vocabula desunt in vulgatis.
7. *Tuum me probaturum*.) Te probaturum, vetus Vrl. liber.
8. *Quomodo*.) Vulg. & quomodo.
9. *Inter sanguinem conferret*.) Ita Vlt. ex antiquo suo, prius sine sanguine expresserat.
10. *Setis tibi probabit*.) liber Bess. *scit tibi probabit*. Manut. emendat, *scit tibi probabit*.

11. *Verissimè scripsisse*.) Ita coniecit Man. è Bess. antiquo in quo legitur *velut summe*, ut in antiquo lib. scriptum primo existimetur, *vel ut*, ad veteris orthographiæ rationem; unde imperit's librariis occasio medi-
12. *Præter occultum*, & totum iter ad mare superum.) Man. legendum suspicatur *præter occultum*, & *totum iter*, &c. Bos. vero auctoribus Sen. & Crul. ita reponendum affirmat. Sic etiam legit Lambin. & ante ipsum Corrad. conjectura ductus; vulg. *præter occultum meum*. Iter ad mare &c.
13. *Α πολιτικώτατον*.) Civilis gubernationis maximè exper-
14. *Α ασφαλιστικώτατον*.) Artis imperatoris maximè ignarum.
15. *Municipia vero Deum*.) Sic restituit Vlt. cum legeretur *aditum*, Fulv. ad eum.
16. *Judices DCCCL*.) Iun. refert mss. Pal. habere CCCL. ex quibus coniecit legendum CCL. X.
17. *Qui me exturbent, cum ipsi domi maneant*.) Vlt. qui me exturbent *Columis*, castigavit, sed non placet Lamb. qui vulgatam scripturam retinet.
18. *Demum quem exspecto*.) Dec. placet referre conjecturam Bos. *demum quem exspecto*, quidam legunt *Demisium*; vulg. *demum quem exspecto*.
19. *Cnæo*.